

انجمن صنفی کارفرمایی تولیدکنندگان بذر ذرت پارس آباد و بیله سوار از آغاز تا امروز

عنایت رضوانی

کارشناس بذر ذرت

بذر ذرت در منطقه مغان تا پیش از سال ۱۳۷۶ اختصاصاً در دو کشت و صنعت مغان و پارس تولید می‌شد و پس از آن با ایجاد زیرساخت‌های لازم و با تحمل هزینه‌های سنگین و دشواری‌های بسیار که عمدتاً بر دوش تولیدکنندگان بخش خصوصی منطقه بود، تولید بذر توسط شرکت‌های بخش خصوصی آغاز شد. حمایت دولتی و سرمایه‌گذاری قابل توجه بخش خصوصی لازم بود تا اولین دستگاه‌های خشک‌کن و بوجاری بذر راه اندازی شده و تولید بذر ذرت منطقه مغان، اگرچه در مقیاس محدود، به استقلال نسبی برسد و در مسیر دست یافتن به سطح استاندارد کیفی گام بردارد. تا سال ۱۳۸۶ نیز نزدیک به ۹۰ درصد تولید بذر بخش خصوصی توسط شرکت تعاونی ۱۷۵۷ ذرت کاران دشت‌سبز انجام می‌گردید و پنج شرکت دیگر در سطح محدود فعالیت می‌کردند تا با انشعاب در تعاونی ذرت کاران دشت سبز، تعداد و پراکنش جغرافیایی شرکت‌ها افزایش یافت و به حدود ۱۲ شرکت در سال ۱۳۸۷ رسید که سه شرکت آن در شهرستان بیله‌سوار مستقر بودند.

با ادامه روند توسعه شرکت‌های تولیدکننده بذر ذرت، تعداد شرکت‌های فعال استان در سال ۹۰ به ۲۲ شرکت رسید و لزوم ایجاد تشکل منسجمی که به هماهنگی نیازها، برنامه‌ها و رفع مشکلات تولیدکنندگان منطقه بپردازد، احساس گردید. پیش‌بینی گسترش فعالیت‌های تولید بذر در منطقه و بروز مشکلات ناشی از عدم هماهنگی میان شرکت‌های تولید کننده باعث شد مسأله در کمیته فنی بذر ذرت در سال ۱۳۸۷ در سازمان جهاد کشاورزی، مطرح گردد و اتحادیه‌ای دربرگیرنده همه تولیدکنندگان بذر ذرت استان با اهداف و برنامه‌های مشخص تشکیل شود. این تشکل فعالیت رسمی خود را در سال ۱۳۸۸ با نام «انجمن صنفی کارفرمایی تولیدکنندگان بذر ذرت پارس‌آباد و بیله‌سوار» با تشکیل مجمع عمومی و با حضور اعضاء هیات مدیره تمام شرکت‌های بخش خصوصی و دولتی استان آغاز نمود و در پی آن اساسنامه انجمن تنظیم و مدیر عامل و اعضاء هیئت مدیره انتخاب شدند. از آن پس کلیه مکاتبات اداری، هماهنگی جلسات رسمی و تصمیمات مهمی مانند تعیین سهمیه تولید و قیمت‌گذاری بذر با حضور و هماهنگی انجمن انجام شد. اوج تأثیرگذاری و موفقیت انجمن در سالی بود که تولید بذر ذرت به چالش بزرگ مازاد تولید برخورد کرد. با توجه به مازاد تولید ۱۰۰۰۰ تنی بذر ذرت در سال ۸۹، تصمیم‌گیری و هماهنگی حل مسائل مهمی از جمله نگهداری بذر در منطقه سرد و برنامه‌ریزی و اولویت‌بندی توزیع بذرهای سنواتی و بذرهای تولید جاری به انجمن سپرده شد. انجمن صنفی با مدیریت بذرها و ارسال آن به انبارهای بذر شهر اردبیل و نگهداری آن در شرایط خنک و نیز برنامه‌ریزی توزیع بذرهای سنواتی در سال‌های ۹۰ و ۹۱، موجب شد تا این شرایط بحرانی با حداقل آسیب به تولید و کمترین اعتراض‌ها و ناراضی‌تی طی شود.

رقابت بر سر سهمیه تولید بذر و منفعت‌طلبی برخی اعضا، به مرور اختلافاتی را در درون انجمن به وجود آورد. شرکت‌های دولتی کشت و صنعت منطقه نیز در اعتراض به عملکرد و نفوذ افراد فاقد صلاحیت در انجمن و اعتراض به شیوه انتخاب هیئت مدیره، از حضور در انجمن امتناع نمودند. اختلافات درونی و نبود اراده و شفافیت لازم در برخورد با تخلفات به عنوان یکی از وظائف اصلی، انجمن را در گردابی فرو برد که کارآمدی گذشته آن از میان رفت و در برابر معضل دوباره مازاد بذر در سال ۹۲ نتوانست واکنشی در خور توجه نشان دهد و شرکت‌های تازه کار و کم‌تجربه، متصدی مباشرت در توزیع بذر منطقه شدند.

از سال ۱۳۹۱ به دلیل وجود بذر مازاد بر نیاز کشور و در نتیجه کاهش سهمیه کشت، تولید و تکثیر غیرمجاز لاین‌های مادری ذرت رقم ۷۰۴ و ایجاد مزارع تکثیری غیرمجاز در اراضی غیر استاندارد توسط افراد سودجو افزایش یافت. علاوه بر آن با کاهش سطح ذرت بذری و افزایش سطح ذرت دانه‌ای و علوفه‌ای، مشکلات مربوط به ایزولاسیون مزارع ذرت بذری شدت گرفت. انتظار می‌رفت انجمن صنفی در حمایت از تولیدکنندگان بذر، اقدامات قضایی لازم را در برخورد با این تخلفات انجام دهد، متأسفانه منافع شخصی، اختلافات درونی رو به تزاید انجمن و وجود شواهدی مبنی بر انجام تخلف توسط برخی اعضا، مانع بزرگی برای اقدام‌های موثر و پیشگیرانه با محوریت انجمن گردید. در نهایت هشدار مؤسسه مبنی بر توقف کامل فرآیند نظارت بر تولید بذر گواهی شده در بخش خصوصی مغان، موجب گردید تا همکاری لازم با مؤسسه برای کنترل شرایط و حذف اغلب مزارع غیرمجاز صورت پذیرد. عدم توفیق انجمن در مهار این بحران و عدم برخورد مناسب با تخلفات شرکت‌های عضو، ناکارآمدی و ضعف ساختاری انجمن را عیان ساخت، به گونه‌ای که با وجود اعطای حق توزیع سهمیه تولید در سال ۹۴ به انجمن صنفی، این انجمن قادر به توزیع سهمیه در بین شرکت‌های تابعه دارای مجوز نشد و مؤسسه در سال ۱۳۹۵، از واگذاری مسئولیت توزیع سهمیه کشت به انجمن خودداری نمود و سهمیه کشت بخش خصوصی منطقه مغان از طریق دیگری توزیع شد. از طرف دیگر مؤسسه برای مقابله با مشکلات موجود، از صدور مجوز تولید بذر برای افراد حقیقی و حقوقی فاقد امکانات و سرمایه‌گذاری لازم که فقط نقش واسطه‌گری در تولید داشتند و مشکلات و حواشی متعددی ایجاد می‌نمودند خودداری نمود.

به‌منظور بررسی و تحلیل همه‌جانبه فعالیت انجمن صنفی،

از آقایان مهندس صمد شاهی دبیر انجمن و مهندس حمید محرمی مدیر فنی انجمن نظرخواهی گردید. مهندس صمد شاهی، دبیر انجمن صنفی اظهار داشتند، مبنای تشکیل انجمن ایجاد هماهنگی برای بهبود فعالیت‌های تولیدکنندگان داخلی بذر ذرت در مغان و حذف واسطه‌ها و تسهیل در ارائه خدمات به ذرت‌کاران بوده است. انتظار می‌رفت انجمن بتواند با هماهنگی و نظارت وزارت جهاد کشاورزی، وظیفه برنامه‌ریزی، تأمین و توزیع بذر ذرت کشور را بر عهده بگیرد. وی وظایف مهم و اساسی انجمن صنفی را استیفای حقوق اعضا، شناخت نیازها و اولویت‌های کاری، تأمین نیازهای صنفی و آموزشی، توسعه و ارتقای بهره‌وری و انتقال نوآوری‌های فناورانه، بهبود کیفیت تولید بذر ذرت، ارائه نظرات مشورتی و حقوقی در خصوص تهیه لوایح در خصوص مسائل رفاهی و حقوقی کارفرمایان، حمایت از حقوق و منافع صنفی و حرفه‌ای اعضا و نیز همکاری با انجمن‌های صنفی همگن، نهادهای رسمی و دولتی و عضویت در کانون انجمن‌های صنفی می‌داند که در صورت انجام کامل وظایف قادر خواهد بود مزیت‌های بسیاری را از جمله حذف واسطه‌ها و دلالت سودجو از فرآیند تولید و توزیع بذر، ارائه خدمات متمرکز به اعضا در خصوص تأمین تجهیزات و ماشین‌آلات پیشرفته و کاهش نقش حاکمیتی و نظارتی دولت فراهم آورد.

ایشان در اختیار نبودن امتیاز تکثیر لاین‌های والدینی و بذر هیبرید، عدم وجود قوانین و اهرم‌های اجرایی در جلوگیری از توزیع بذر غیر استاندارد و خارج از سیستم، نبود نقدنگی در خرید تجهیزات و ماشین‌آلات روز دنیا، فعالیت شرکت‌های مباشر نیمه‌دولتی یا وابسته به دولت در امر توزیع بذر و عدم وجود برنامه بلند مدت پایدار برای سیستم‌های بذری و مقادیر تولید را از موانع توسعه فعالیت انجمن می‌داند.

از سوی دیگر آقای مهندس حمید محرمی مدیر فنی انجمن، مشکلات و موانع اصلی توسعه فعالیت انجمن را وجود افراد محافظه کار درون هیات مدیره می‌داند که اهداف و منافع شخصی را بر اهداف جمعی ترجیح می‌دهند. ایشان همچنین اختلافات اعضا و عدم تابعیت شرکت‌های دولتی تولیدکننده بذر از برنامه‌ریزی‌های مصوب انجمن و عدم حضور نمایندگان آنها در جلسات رسمی انجمن را عامل گسست در برنامه‌ریزی و اجرای موفق می‌شناسد و معتقد است اعضا انجمن از ناشناخته ماندن جایگاه انجمن در سازمان جهاد کشاورزی استان و معاونت زراعت وزارت جهاد کشاورزی و نیز مؤسسه تحقیقات

سخن آخر

هرچند وجود یک اتحادیه یا انجمن صنفی قدرتمند و فعال لازمه توسعه کمی و کیفی بذر ذرت کشور است، انتظار بر این بود که با رسیدن انجمن به جایگاه و کارکرد اصلی خود، بسیاری از امور مربوط به تولید بذر ذرت در منطقه و برخی از وظائف نظارتی مؤسسه به انجمن صنفی واگذار گردد. برخلاف نظر برخی اعضای انجمن، مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال به لزوم وجود یک انجمن صنفی منسجم و کارآمد اعتقاد کامل داشته و در این راستا سعی بر ایجاد بسترهای لازم برای استحکام و پشتیبانی از فعالیت‌های قانونی و مؤثر انجمن در تولید بذر نمود. لیکن وضعیت نابسامان و عدم وجود اراده کافی در انجام وظایف اصلی انجمن که همانا برخورد با تخلفات صنفی است مانع بزرگی برای رسیدن به جایگاه واقعی و بایسته و همکاری سایر نهادهای ذخیل در تولید بذر با آن شد، به طوری که با وجود تخلفات متعدد صنفی و پیگیری‌های متعدد قضایی مؤسسه، حتی یک مورد اقدام قضایی از طرف انجمن برای رفع تخلف صورت نگرفت. در پایان این نکته قابل ذکر است که ادامه حمایت و تقویت همکاری‌های نظارتی و فنی مؤسسه با انجمن منوط به بازنگری و اصلاحات اساسی در کارکرد ساختاری و فعالیت اعضای و در نظر گرفتن منافع سازمانی و ملی به جای منافع شخصی خواهد بود.

ثبت و گواهی بذر و نهال و بهانه ندادن به گزارش‌های ارسالی انجمن گلابه‌مند هستند. ایشان مدعی شدند گزارش‌های مکرر مبنی بر تخلف بعضی از شرکت‌های تابعه انجمن به معاونت زراعت و مؤسسه منتهی به هیچ‌گونه اقدام و برخورد مؤثر با شرکت‌های متخلف نشده است که خود به ایجاد فرصت جهت سوء استفاده بیشتر انجامیده است.

ایشان توضیح داد که انجمن اصولاً باید مهم‌ترین رکن تاثیرگذار بر سیستم تولید بذر ذرت باشد زیرا اشراف کامل بر روند تولید داشته و از نزدیک در جریان مشکلات قرار دارد، ولی ابزارهای مورد نیاز برای حل مشکلات پیش آمده در اختیار انجمن قرار ندارد. وی این ابزارها را داشتن حق اظهار نظر درخصوص صلاحیت شرکت‌های متقاضی تولید بذر، امکان مدیریت بازار مصرف و ایجاد تعادل بین عرضه و تقاضا با جلوگیری از واردات بی رویه و نیز مشارکت در تولید بذر همه ارقام تجاری می‌داند.

در عین حال ایشان راهکارهای زیر را برای اصلاح ساختاری فعالیت پیشنهاد نمود: (الف) شرکت‌های تولیدکننده بذر فقط پس از تأیید صلاحیت توسط انجمن، برای طی کردن مراحل بعدی کسب مجوز تولید اقدام نمایند. این امر باید شامل کلیه شرکت‌های دولتی و خصوصی منطقه باشد. (ب) سازمان جهاد کشاورزی و مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال، فعالیت‌های موازی در خصوص مجوز تولید بذر انجام ندهند. (ج) کلیه شرکت‌های تولیدکننده باید الزاماً عضو انجمن بوده و از مقررات و برنامه ریزی آن تبعیت نمایند. (د) دولت در تولید بذر با هماهنگی کامل انجمن اقدام نماید.

